

Mi gyakran lementünk a nyelvtanulás miatt. Főleg mesekönyvet vittünk, de találtunk például Jókai kötetet is, amit fel is használtunk karácsonyi műsorunkhoz. Ritkán voltunk egyedül a könyvtárban, az olvasójegyek pedig jeleztek ki mindenki forgatta már az adott könyvet előttünk.

Írod: kávéhoz-teához cukor nincs. Megkérdezted? Vagy csak nem láttál? Nekünk ki volt rakva mindenki számára elérhetően. Az ételük ehetetlen, íztelen stb.... Beszélte már afrikai, dél-amerikai misszionáriussal? Mit szolt a helyi specialitásokról? Tény, hogy igénytelenebb a konyhaművészetük, mint a haspárti magyaroké. Nem olyan hangsúlyos, mint nálunk, azt eszik főleg, ami megterem, és amivel ennyi embert táplálni lehet. Ez is máság persze, amit lehet kigúnyolni, de érdemes?

Titkolóznak, hogy ki a miniszter... Nekünk bemutatkoztak (nekem főleg a feleségek, azzal hogy forduljak hozzájuk bizalommal, ha segítségre van szükségem). Akik felolvasnak az étkezéseknél, beosztott *Bruderek*, nem feltétlenül tisztségviselők. Hogy mi a szerepük a házasságkötéseknél? Nem gondolom, hogy az, amire Te utaltál, inkább az, hogy a családfákat ismerve megelőzzék az unokatestvérek házasságát és hasonlókat, hiszen lassan már mindenki rokona mindenkinek, kérdés, hogy milyen fokon. A genetikai rendellenességek szempontjából ugyanis nem mindegy.

A naplód végén Danival kérdés-feleletet játszol. Hadd kapcsolódjak bele: Miből tartotta fenn magát és édesanyját Jézus 30 éves koráig (olyan alávaló tevékenység lenne a székláb faragás?). Mért volt büszke Pál apostol a sátor szövő tudományára, és mért bízta a híveket az önfenntartásra, ha olyan megvetendő lenne a kétkezi munka? Úgy tanultam tőled, hogy Pál igen képzett teológus volt. Nem tudott megélni belőle? Ki tartotta el a nagybirtokos piaristákat, amíg ők művelődtek? Hogyan lehet felelősséggel 8-10 gyermeket vállalni, ha nem vagyok hajlandó csupán a létfenntartásért kereső tevékenységre? (Zoli is szenved tőle, de reálisan van más választása? Ment volna el piaristának-ferencesnek...? Eső után köpönyeg. Meg van áldva-verve egy állástalan feleséggel és öt éhenkórász gyerekekkel. Álmodhat másról? Persze. Álmodik is egy magyar Bruderhofról.

Összefoglalom: Gyurka bácsi! Próbállak megérteni, olvasom a naplót, tudom hogy nagyon fáj sok minden. De mért őket bántod, teszed le, akiktől mindig csak szeretetet kaptál Te és még oly sokan. Mért azt számolod hogy Klaus hány bibliai idézetet használ, mint azt, hogy hányat él meg ezek közül? Tudod, hogy az előrehaladott cukorbetegsége miatt már ezelőtt 4 évvel is kerékpárral közlekedett a falun belül is, úgy fájtak a lábai – most meg elment veled Canterburybe, hogy megnézhesd a katedrálislist! Valóban: őket nem a kövek érdeklik, hanem az ember – ezt Emma Hindly mondta nekünk, amikor két évvel ezelőtt el akartuk kápráztatni a budai várral s a pesti panorámával. Azt gondolom, akármennyire is tökéletlenek (és ezt ők is hangoztatják), nekünk még mindig sok tanulnivalónk van tőlük: tolerancia, rugalmasság, egyenes beszéd és főleg *alázat!*

Ezt kívánva és kérve maradok hűséges és hálás tanítványod. Szeretettel Gabi.

KASZAP MÁRTA

AMERIKÁBAN JÁRTAM...

1992 márciusában nagy lehetőséget kaptam Amerikában élő magyar barátainktól, akik személyesen jártak ekkor nálunk. Tudták, hogy Edina fél évig Pennsylvaniában él egy hutteri keresztény közösségi faluban. Meghívtak minket néhány hétig a szomszédos Ohio állambeli Columbusba. Vagyis nemcsak Edinát, hanem engem is! Egyszerűen nem tudtam ellenállni a meghívásnak, mert azonnal arra gondoltam, hogy átélhetem én is rövid ideig a hutteriek életét, amit Edina leveleiből már nagyon életszerűen láthatok. Elkezdtem készülődni. Áprilisban leveleztem Andreas Meierrel, aki a legtermészetesebb hozzáállással szervezte az utamat. Egy hónapos úttervem volt, melyből két hetet Columbusban töltöttünk barátainknál, két hetet pedig Spring Valleyben a hutterieknél. Edinával együtt. Májusban próbáltam előkészíteni a fiúk itthoni életét a nagyszülőkkel összefogva. Föztem jó sok mindent a mélyhűtőbe. Iskola befejezést megszerveztem, mindent pontosan előkészítettem Istvánnak, szüleimnek. Május 27-én útra keltem, nem kis izgalmakkal. Edinával több, mint négy hónapig nem találkoztunk, s a négy fiút, István a negyedik, itthon hagyni egy teljes hónapig. Azt hittem, hogy szétszakadok!

Eletem egyik leggondtalanabb időszaka volt ez a négy hét. Különleges élmények vártak rám, amit akkor csak sejthettem.

Izgalmas utazás után a nap több mint 24. óráját taposva kísértáram Columbusban a repülőgépből és a folyosó végén ott volt Edina és a barátaink. Egy csapásra eltűnt a négy hónapig tartó hiányérzetem, s a fáradtságom is. Barátaink két hétig megosztották velünk a lakásukat, ételüket, idejüket. Hétfégen gyönyörű helyekre kirándultunk, hét közben pedig nappal szabadok voltunk. Kószáltunk a városban. Csodálkozva néztek minket, gyaloglókat a száguldó autókban. Láttuk a szegényeket, öregeket, négerket, betegeket, s a diákokat a buszon. Más nem nagyon utazik a sajnos elszorvasztott tömegközlekedési járműveken. Láttuk az OHIO Állami Egyetemet, ahol egyáltalán nem oktatnak biogazdálkodást a mezőgazdasági szakon. Persze nagyon sok érdekes dolgot is tapasztalt ott Edina, mert lehetősége volt részt venni előadásokon, beszélgetni ott tanuló diákkal.

Sok magyar csatáddal találkoztunk. Volt köztük nagyon gazdag és volt köztük kevésbé gazdag. Nem voltak érzékenyek a hazai gondokra, a legkisebb szándékot sem láttuk senkinél, hogy szeretné segíteni Magyarországot. A hutteri közösségek élete is mintha más bolygón zajlana, nem értették meg jel szerepüket. Egyszerűen érinthet-

lennek láttunk egy egész amerikai nagyvárosban élő magyarságot. Pedig Gyurka bácsi is járt ott, igaz csak egy estére. Találkoztunk azzal a hölgygel, aki az ottani előadásának körülményeit előkészítette, meghívókat szétküldte. Minket is kedvesen kalauzolt egy napig. Minden képességemet bevettem, hogy felkeltsem felelősségét, gyenge kis eredménnyel.

Azt gondolom, nem is mélyek a barátságaik. A mi barátaink szeretnek minket és mi is őket, de a másfajta értékrend miatt úgy gondoltuk, nekünk már elég is volt a "kinti" Amerikából. Edina visszavágyott a közösségbe, s én is nagyon vártam már, hogy láthassam, hol töltötte Edi az elmúlt négy hónapot.

Cincinnatiából telefonáltak amerikai barátaink, hogy éppen utaznak Pennsylvaniába egészen közel Spring Valleyhez egy falucskába, ahol a férj magyar származású édesanyja él. Utazzunk velük. Így is történt.

1992. jún. 12. Péntek. Nagy izgalommal töltöttem el, hogy át kellett váltanom az angolra, de mindenki nagyon aranyos volt. Három gyerek és négy felnőtt utazott a kocsi-ban kényelmesen, a csomagok a tetőn. Columbustól keletre indultunk, Wheelingnél léptünk át Nyugat Virginiába. Innen a táj csodálatosan szép volt. Nagy hegyek és folyók. Pennsylvania is gyönyörű. Uniontowntól ÉK-re egy kis falucskában él Bruce édesanyja és nagyon sok magyar származású család, akik az 1880-as években vándoroltak ki Miskolc környékéről. A templomokban ekkor még magyarul is szólt az Ige az angol mellett. Már nem tudnak magyarul, de sok magyar szokást őriznek még. Esküvőkön s más alkalmakkor csárdást táncolnak. Magyarul énekeltük: Az a szép, az a szép, akinek a szeme kék. dalt. Magyaros vacsorát kaptunk, de érdekes, hogy minden olyan amerikai édeskes volt. Alig lehetett ráismerni a töltött káposztára, a rántott csirkére. Édes volt a bundája. A mama nem járt még Magyarországon, de vágyakozás volt benne, látszott a szemében.

A vacsora után elindultunk DNy felé, párhuzamosan az Appalache-hegységgel. Csodálatosan szép vidéken át Uniontownig ahol DK-re fordultunk Farmington felé. Ez az a falucska, amely mellett épült a két hutteri falu, New Meadow Run és Spring Valley. Itt már átmentünk egy hatalmas hegyen, mely már az Appalache része. Igen régi város ez, vannak szép régi épületek is. George Washington idejéből itt vezet az első kiépített út, mi is haladtunk rajta. Betyár Edina, nem is írta, hogy milyen mesésen szép vidéken élt ezekben a hónapokban. Sőt, az indiánokkal Spring Valleyből Uniontownba gyalogolt Farmingtonon át hatalmas hegyi útvonalakon. A felfedezés évfordulójára hónapokig tartó tiltakozó menet gyalogolt városról városra a felfedezés okozta hatalmas károokra figyelmeztetésül. Egy napig Edina velük gyalogolt, igazi indiánokkal. Farmingtonba érve a szívem a torkomban dobogott, mert a picurka falut elhagyva máris megpillantottuk a Spring Valley-t jelző ellipszis alakú szép barna táblát. Talán este 9 óra lehetett, amikor megérkeztünk. Sötét volt már, de a házak ki voltak még világítva és az

óriási udvar is, ami nem sík terület, hanem dombos. Mindent erdő vesz körül. Sokan voltak az udvaron, amikor begördültünk. Edinát mindenki megkülönböztetett szeretettel fogadta a két hét távoliút után és persze engem is. A holmikat segítettek a szobámba vinni, ahol nagyon kedves meglepetéseket készítettek. Az ajtómon "Welcome dear Márta Kaszap" és egy szép rajz volt. Belül mezei virágcsokrok és 4 kedves üdvözlő lap, édességekkel és gyümölcsökkel teli tálak. Egy éppen távol levő házaspár szobájában laktam. Gyönyörű tisztaság van, kényelmes ágy, egyszerű szekrény, asztal, székek, konyhaszekrény minden szükséges eszközzel. Alighogy beléptem a szobámba, Barbara és Kevin, Edi kinti "szülei" jöttek minket üdvözölni. Igen kedvesen, örömmel. Még aznap este felmentünk emeleti lakásukba beszélgetni a másnapi programokról. Edinával igen közeli kapcsolatba kerültek. Mondták, hogy másnap, szombaton reggel születésnapot ünnepe-lünk: Edinát utólag és Danielát, egyik kislányukét (a négy közül).

Este, szobámban egyedül maradván csodálatos érzés volt hogy itt lehetek. Mennyire vágytam tudni, érezni, hogy hol van Edina, s most valóság lett. Tudtam, minden percét ki kell használnom az itt töltött időnek, minél többet felnőtt szemmel is megfigyelni az életükből, titkaikból, melyekből tanulhatunk.

Eszembe jutott az is, hogy ti már keltek otthon és indultok a Bokor-ünnepre. Csuda furcsa érzés!

1992. jún. 13. Szombat. Reggel hétkor már ünnepi asztal fogadott minket. Születésnap, tele az asztal ajándékokkal, Danielának is, Edinának is. Mi is átadtuk, amiket itt-honról vittünk. Hasonló ünnepelő éneket énekeltek, ahogy mi is szoktuk. Amerikai palacsinta volt az alkalomhoz illő reggeli, juharsziruppal. Furcsa. Nem volt nagy étvágyam hozzá. A kislányaik nagyon aranyosak, 5,7,8,9 évesek, rajonganak Edináért. Képzeljétek, Columbusban nagyon szerettünk volna megvenni egy organikus kertészettel foglalkozó enciklopédiát, de sokba került és sikerült lemondanunk róla. S Edina éppen ezt a könyvet kapta ajándékba Barbaráéktól. Nagy meglepetés volt. Hát ki tudnak menni vásárolni? Pénzük is van rá? Igen, mindent meg lehet beszélni, mindent meg lehet tenni, amire szükség van. Csak fegyelmezzeten.

Barbara és Kevin hattagú családjának három szobája és egy nappalija van. A nappaliban nagy, kényelmes asztal, vendégváró helyekkel. Nagy fali konyhaszekrény, mely tálalásra szolgál. Egyszerű műbőr kanapé, könyvespolc, varrógép. Van kazettás magnójuk, melybe rögtön betették a Kodály kórusműveket, amit vittem. Az Esti dalt hallottuk. — Ilyenkor mindig a Nagymamám jut eszembe, akinek a temetésén édesanyám kórusa énekelte ezt a dalt és a lelkigyakorlatok. — A könyvespolc kicsi, csak a legszükségesebb könyvek vannak rajta, mert a közös könyvtárból bármikor kihozhatják az éppen szükséges könyveket, csak át kell menni a szomszédos épületbe. A konyha közös egy másik családdal. A hűtő és mosogató is. Itt közös tároló dobozokban minden van, ami szükséges a családonkénti étkezésekhez. (Reggelik és hetente

kétszer a vacsora). Mindenki családba tartozik, ha egyedülálló, akkor is. Minden családnak a nagy élelmiszertárban van egy névvel ellátott doboza, amibe adott napokon beletesz egy cédulát, hogy mire van szüksége. A raktárban elkészítik, csak haza kell vinnie a szomszéd épületbe.

Mindenütt, mindenre kis cédula van ragasztva, s rá van írva, hogy mi található ott, hogy bárki használja, könnyebben eligazodjék.

Barbaráék lakásához még hozzátartozik egy fürdőszoba, kád, WC, mosdóval, s egy másik WC, mosdóval. Ezeket csak ők használják. Egyébként a házakban általában négy lakás van emeletenként, tehát összesen nyolc család lakik egy házban. Ehhez van négy konyha, nyolc fürdőszoba, nyolc WC, mosdóval. Teljesen egyszerű, de csillogóan tiszta minden. Szőnyeg sehol nincs, csak könnyen tisztítható linóleum. Mindenkinek hófehér frottírtörülköző és mosdóröngy, amit nem a saját ruháikkal mosnak, hanem közösen. Fogkrém, szappan, testápoló stb. van, azt használhatod. A mosáshoz mindenkinek névvel ellátott háló-szerű zsákjai vannak. Külön a fehér, színes stb. holmikhoz. A mosodában felcímkézett helyére teszik, minden család a megbeszélten napon. Van "sürgős" címke, van "színét engedi" címke. A pelenkát is közösen mosják, kötényeket, rongyokat, felmosóröngyöket stb. is. Gyakran, minden munka után cserélik ezeket. Mindenütt egyértelmű címkék vezetnek.

Ha valakinek születésnapja van, virágkoszorút kap, s ezzel jár-keg egész nap, s láthatóan mindenki odafigyel rá, valamivel kedveskedik, legalább egy mosollyal.

Reggeli után fél 11-ig szabad időnk volt, Edinával körbejárhattuk az egész falut, s nagyon sok mindent láthatam a valóságban, amiről már levelekből tudtam valamit. Megható volt látni, mennyire örülnek Edina visszatérésének. S az is, milyen rendben folyik az élet. Mindenki pontosan tudja a dolgát, nyugodt, vidám, biztonságban van.

Minden épületben lakások is vannak, ott is, ahol több a közös célú helyiség. Az ebédlő óriási, szinte teljesen kopasz falakkal, ami először szembetűnően furcsa, később nem is veszi észre az ember, annyira kitöltődik minden az emberek szeretetével. Az ebédlő mellett hatalmas imaterem van, ahol az egész közösség kényelmesen elfér, de ha sok vendéget várnak, akkor az imaterem és ebédlő teljes szélességében összenyitható, s akár több száz vendégnek szintén kényelmes helye van. Az ebédlő előtt óriási hall van, ahol fogasok, mellékhelyiségek, könyvtár, zeneszobák, s egy óriási hirdetőtábla van. Ezen állandó és naponta változó információk is vannak, programokról, feladatokról. Mindig van olyan feladatlista, melyre önként vállalkozókat keresnek, s mindig megtelik nevekkkel az űrlap. Telefonügyelet, gyerekörzés stb.

Szombaton fél 11-re a gyerek-házba (Baby-house) voltunk beosztva Edinával. Igyekeztem mindenre nagyon figyelni. Iskola előkészítőig bezárólag vannak itt a gyerekek, évenként külön csoportban. Minden csoportot meglátogattunk, 6-7 gyerek van egy csoportban, egészen fiatal

lányok vannak a gyerekekkel. Amikor Edinát már megismerték, sokszor délutánonként a két évesekkel volt együtt és nagyon összebarátkozott velük. Most is nagy örömmel fogadták. A pici babákat 6 hetes koruktól már ide hozzák az anyukák. Nagyon nagy kíváncsisággal figyeltem a babákat is, mamákat is, hogy csinálják ezt? Nekünk ez eléggé elképzelhetetlen, hisz éppen arra biztattuk magunkat és egymást, hogy minél tovább itthon maradni a gyerekekkel. De itt más világ van, itt egy nagy család él együtt, szeretetet tapasztaltam, s a kis gyerekek is ezt tapasztalhatnak. A pici babáknál mindenkinek külön kis szobasarok jutott. Egy 19 éves lány volt velük. Egyiknek párologtatott, éppen pelenkázta a másik babát, később a síró babát babusgatta. Egész figyelme a négy kisbabára fordítódott. Az anyukák jönnek szoptatni a szomszédos épületek valamelyikéből, s bármi van, telefonösszeköttetés van minden épülettel, jöhet a mama a babájához, ha kell. Minden teremben érdekes asztalnál ülnek a kicsik a foglalkozásoknál, étkezéseknél. A tanár keze mindenkirekig elér, tud mutatni, segíteni. Tálaló és mosogató konyha van itt, a nagy konyhából kocsival hozzák fel a külön elkészített ételeket, s valaki be van osztva, hogy személyre szólóan tálalja a kicsiknek. Minden csoportnak külön tolokocsija van, amelyen már mosogatás után ott van a tálka, pohár, evőeszköz, szalvéta, s néhány egyéb kellék az illető csoportnak. Minden csoport kocsija elfér a nagy tálalóasztal alatt. Az ügyeletes mindent gondosan rátesz az aktuális ennivalókból, figyelve a személyre szóló figyelmeztetésekre, melyek láthatóan olvashatók a kocsin. Pl. Tomi nem ihat citrusféléket, Daniela ma nem ehet húst, stb. A hirdetőtáblára, mely a tálaló asztalhoz egy lépésre van, minden állandó és aktuális tudnivaló fel van jegyezve. Melyik gyereknél aznap mit kér az anyuka. Ha valami miatt fontos, az anya készít ételt a picinek.

Az állandóan fontos ételek: tej, bébiétel, italok kéznél vannak egy nagy hűtőben, nem kell mindig a nagy konyhába futni mindenért. Ha elkészül a tolokocsikra minden, kényelmesen betolják a termekbe, a tanár kéz közelből, mindenkit elérve tálal, majd minden újra a kocsira kerül és kigördül a tálaló-mosogató részbe, mely nem falakkal van elválasztva, tehát ha szükséges akkor az egyes csoportokhoz lehet menni segíteni, vagy telefonálni valamelyik mamának, ha gond van. A mosogatáshoz speciális tálcákra kell rakni mindent, megadott rend szerint. A mosogatógépbe betolva, tálcánként, gyorsan, fertőtleníteni jöhet ki az edény, melyet részben az oda beosztott személy a kocsikra, részben a felcímkézett szekrénybeli helyére rak. Hagyományos mosogatáshoz is van kényelmes hely, mert előmosogatást kell csinálni a piszkosabb edényeknél. Van takarítóhelyiség, ahol vödörök, rongyok, óriási és kisebb partvisok, mosó-kád, szennyvízkiöntő, szennyes gyűjtő kosarak, persze minden felcímkézve. Gumikesztyűk, tisztítószerek. Szép tiszta, rendes minden.

A hirdetőtáblán ki van írva, hogy melyik napon mit kell alaposabban kitakarítani, vagy fertőtleníteni. Mit délelőtt, mit délután, a mindennapos feladatok mellett, így nem megterhelő egyik napon sem a munka, s mindig nagyon

szép rend van. Ezzel első munkadélelőttöm véget ért Spring Valleyben, nagyon élveztem, lenyűgözött a sok gyakorlatias megoldás, az aprólékosan megszervezett munka, mely olajozottá teszi az életet.

Első közös étkezésre, ebédre indultunk az ebédlőbe. A kis gyerekek nincsenek jelen, beosztott ügyeletesekkel vagy tanáraikkal vannak, akik persze külön, korábban esznek a többiektől. Az asztalokhoz a családtagok egymáshoz közel ülnek, nincsenek foglalt helyek, mindig máshol ül mindenki. Vannak beosztott tálaló fiúk és férfiak, akik már korábban külön megebédelnek a gyerekvagyásokkal együtt. A tálalók előre tolókcocsikra készítik az ételeket, s folyamatosan járkálnak az asztalok között, figyelik, hol van szükség valamire. Mindig mindenből elegendő van, nem kell senkinek izgulni, hogy nem jut valamiből. Egy asztalnál nyolcán férnek el és az ott ülők minden ételt körbe adnak egymásnak. Étkezés alatt sokszor felolvasnak, hirdetnek, néha rádiókapcsolat van a faluk között, s más falukból jövő információkat, beszámolókat hallgatnak. Étkezés után az egész közösség pakol, megadott rend szerint, igen ügyesen. A mosogatógépet és a hagyományos mosogatást általában fiúk és férfiak csinálják. Az ételmaradékokat a nők gyűjtik össze. A tisztát gondosan a nagy hűtőterembe tolják. Az evőeszközöket előmosogatják ügyes tolókcocsis asztalon, szintén nők. Asztalokat letörölik, kisvödör, meleg víz, rongyok. Aki éri, csinálja. Megfelelő helyre kerül minden segédeszköz. Már első étkezésnél a betoppanó vendég tudja pillanatok alatt, hogy mit tehet. Nagyon gyorsan, kb. 10 perc alatt kész van a közel 200 ember utáni rend. Hihetetlen.

Ebéd után pihenőidő van. Otthon sem a mama, sem a papa nincs már házimunkákkal elárasztva. A gyerekeket 2-3-ig a baby házból hazahozzák. A férfiak kettőkor, a nők háromkor kezdik újra a munkát. Mivel ma szombat van, a nők nem dolgoznak. Barbara lekísért minket a férfiak munkahelyére, a workshop-ba. Nagyon sok érdekes dolgot csinálnak. Előre gyártott elemekből összeszerelnek mozgássérülteknek speciális segédeszközöket. Az előregyártást egy másik falubeli közösségük végzi. Vannak fémmunkáik, s ehhez nagyon speciális, drága, számítógéppel vezérelt gépeik. Vannak olyan munkák, melyekhez heti rendszerességgel levisznek gyerekeket is, hogy szoktassák őket a munkához. Minden gyereknek van névre szóló doboza, melybe beleteszi az általa elkészített munkadarabot. Igazi üzemben tanulják a munkát. A vendég akármikor bekapcsolódhat a munkába, mert annyira beszédese az ábrák, könnyen megtanulhatók az egyes munkarészek.

Megnéztük az iskolát is. Családiasság van, minden gyerekről többet tudnak, mert kis létszámúak a csoportok. Tele van rajzokkal a fal. Minden gyerek, ha rajzol, mint egy igazi festőnek, festőállványa van. Minden eszközük az iskolában van. Május végén befejeződik az iskola, de utána is járnak a gyerekek, csak egészen más jellegű foglalkozásokra. A termék is másképp vannak berendezve. Az iskolaépület itt régen egy gazdag emberé volt, s nagy

tó volt mellette. Ezt a tavat lecsapolták, mivel túl veszélyes volna a gyerekeknek. Ezzel kezdték a munkát 5 évvel ezelőtt Spring Valleyben. Most patak és mocsár van a helyén, nagyon szép, az egész völgyben végigvonul. A gazdag embernek uszodája is volt, most azt is a közösség élvezi. A gyerekeknek rendszeres úszásoktatás van, s szabadidőben mindenki használhatja az uszodát. Láttuk a szombat délutáni boldog pancsolásukat. Mi is részt vehettünk volna, de nagyon nehéz elfogadni, s pláne felvenni a ruhájukat. A fürdőruha számomra nagyon taszító, a nők és kislányok nagyon csúnyák benne. A férfiak rövid shortban, pólóban fürdenek. Az uszoda mellett sportpálya, s egy nagy épület tele sportolási lehetőségekkel.

A családoknak hétvégén nagyon nyugodt az élete. Sokat foglalkoznak a gyerekekkel. Most, hogy meleg van, strandolnak, kirándulnak, gyönyörű környéken laknak.

Ezen a szombat estén megemlékeztek arról, hogy ez a közösség Spring Valleyben éppen két éves. A gyerekek zenekara vacsoránál szerepelt ebből az alkalomból. Edinát is üdvözölték visszaérkezése alkalmából és három Bartók népdal- feldolgozást játszottak ajándékkul. Nagyon figyelmesek. A vacsora után a fiataloknak legtöbbször programjuk van. Ma kirándulni, beszélgetni mentek az egyik közeli hegyre. Addig én naplót írok és hallgatom a "Hetek" magnófelvételét egyik kinti koncertjükről, s Dorothy és Edina gitárduóit. Jól érzem magam.

1992. jún. 14. Vasárnap. Reggel ismét születésnap ünnepelés. Kicsit nagy felhajtást csinálnak a születésnapokból. Közösen reggelizünk egy izraeli 3 gyerekes családdal. 16 éves fiuk környezetvédelmi témát feszegetett, a Föld megmentése volt a téma. Azt érzem, hogy a környezeti gondok nem hatnak eléggé rájuk, nincs különleges felelősségük. Nekünk, ha valaha hasonló falunk lehetne, sokkal zöldebbeknek kellene lennünk. Bár sok mindent jól csinálnak. Hulladéktermelésük mérsékelte, igyekeznek egyszerűen étkezni, nagyon szeretik a természetet.

Vasárnap kicsit később kelnek, bőségesen reggeliznek, s nem ebédelnek ezen a napon, mindenki a találkozókra koncentrálnak. Először családi találkozó van, ahol mindenki jelen van, a pici babáktól az öregekig. Körben ülnek a hatalmas imateremben, egy férfi vezeti a találkozást nem túl nagy odafigyelést parancsoló hangon. Sok-sok ének, sokáig. Utána egy mesét olvastak fel. A kicsiket odahívta maga köré a földre a felolvasó. Mese után megint ének, semmi tanulság, semmi értékelés. Ezután a gyerekek mennek a saját csoportjukba, ahogy hétköznap szoktak, a felnőttek, fiatalok, öregek a következő találkozóra kiültek a szabadba. Ilyenkor rádiókapcsolat van a faluk között, s végig hangszórón keresztül hallgattuk a szöveget. A nagyfőnök Nigériában az új falujukban járt, s ezzel kapcsolatos utazási és egyéb élményeiről számolt be Darvellből. Gyuszáékra gondoltunk.

Utána New Meadow Runból valaki a teremtséről beszélt. Élő szó alig volt. Van valami meghatározó abban, hogy minden falu ugyanazt hallgatja, de mégis mintha több élő szóra lenne szükség. Ezután térdre borulva imádkoznak.

Ekkor csak azok maradnak ott, akik egységben érzik magukat a közösséggel. Rövid az ima, utána ének, befejezés, s ezután szabadidő fél háromig az uzsonna időig. Nagyon nagy a nyugalom a faluban. Nem láttam még mérges, ideges, feszülő embert. Minden adottság megvan ahhoz, hogy ne feszüljenek. Az uzsonna, ismét vendégekkel. Andreas Meier egyik lánya itt él a faluban férjével és két pici gyermekével, ők voltak hivatalosak Barbaráékhoz. Nagyon jó beszélgetés alakult. A Hetek riportot írtak kinti életükről, jó és rossz tapasztalataikról, s ez volt a téma. A főnökök választásáról, apostolkodásról. Nagyon öntudatosak, nem fogadják el a mi más véleményünket, de fegyelmезetten tudunk vitatkozni. Látszik, hogy szeretik Gyurka bácsit, szeretik a Bokor eddig kint járt képviselőit. A beszélgetés után együtt átsétáltunk a szomszédos faluba, New Meadow Runba. P. Péter már nem volt itt, csak New Yorkban fogunk vele találkozni. Ez a falu régi már, egyszerűen ledöbbsentett a szépsége, s bizony gazdagságot árasztott. Minden van, mi szem-szájnak ingere. Veteményes kertek, sok virág, szép parkosított környezet, erdei hinták, etetők, állatházak, sportpályák. Szép új iskola épül, mellette új sportpályát füvesítenek éppen, jó locsolórendszerrel locsolják. Ezer kérdésem lett hirtelen, bár odafelé csak figyeltem. Gyönyörű erdei utak vezetnek a tóhoz, amit mesterségesen alakítottak ki a folyó kiszélesítésével, egy tisztáson. Nagy mólók, csónakok, kicsiknek elkerített rész, a parton padok, asztalok. Sokat étkeznek a szabadban, s nem különülnek el a családok. Meglepett, hogy amikor külön lehetnének, akkor is igénylik egymás társaságát. Barbaráék 12 éve élnek a közösségben, mindent készen kaptak. Eszembe jutott a közösségük sok szenvedése, az alapítók nagy áldozatai, üldözöttségük. Most nem szenvednek, most gazdagnak hat az életük. Vajon a kívülről csatlakozók milyen élmények hatására jönnek közéjük? Mennyire tudják magukat függetleníteni attól, hogy itt nincs lakás-, étel-, munkagond?

Barbaráék kb. 36 évesen kerültek ide, láthatóan boldogok. Igen kalandos életút után jöttek, pedagógusok, s most a mosodában és az üzemben dolgoznak. Nem zavarja őket, hogy mást csinálnak. Kevin értelmes, az üzemben főnök egy részlegnél, s a közösségen kívüli életről is jól informált. Érdeklék a napi politikai események is, s hozzájut az információkhoz, mert keresi. A nagy átlag egészen szűrve kapja a kinti híreket. Nagyon elgondolkodtam a tóparton ülve azon, hogy vajon mi itthon képesek lennének-e akkora induló áldozatot hozni, mint az ő elődeik, hogy mindent feladjunk, amit eddig szerettünk, eddig szereztünk Jézusért, testvéreinkért? Vajon hogy lehet ezt igazán jól csinálni? Nézve a szép hajú, szép testű nőket elcsúfítva rettenetesen sikketlen fürdőruhájukban, s a férfiakat pólóban úszni? Csak így lehet? Hol vannak a határok? Milyen boldogok így is, nehéz érteni! Én inkább megfőnök, de nem fürdök. Hazafelé Barbarával, Edinával mentünk, s a mezítláb, köveken is futni tudó kislányokkal. Vajon miért járnak a fiatal lányok és a kislányok ennyire szívesen mezítláb? Végre valami, amit nem kell betakarni? Szóval hazafelé rengeteg kérdéssel ostromoltam

Barbarát. Gazdagságot áraszt a falu, hogy támogatjátok az éhezőket? A jövedelmek bizonyos százalékát fordítjátok a szegényekre, vagy ha felmerül valami igény, akkor döntötök, hogy adtok-e vagy sem? Erős közösségetek van, nem tudnátok befogadni árvákat, vagy mozgássérülteket, vagy hajléktalanokat? Sajnos nem kaptam megnyugtató válaszokat. Azt láttam, hogy az egyes családok nem tájékozottak a közösség gyakorlatáról, s nem is eléggé felelősek a kinti világ nagy problémái iránt. Nagyon fáj a szívem, s ettől kezdve bárhová hívtak, mindenütt kényes kérdésekkel ostromoltam a családokat. Arra gondoltam, hogy ha mi egyszer hasonló falut építhetünk, valahogy meg kell őriznünk egyéni felelősségünket a rászoruló emberekért. Azon is töprengtem, hogy vajon ha a falubeli körülményeik nem lennének ennyire mindenre kiterjedően tökéletesek, akkor mennyire lennének elégedettek a családok? Vajon engem meddig elégitene ki ez a nagy nyugalom? Vajon egy közösségnek mekkora része szereti, ha megmondják, hogy merre van előre, s közben minden szükséges megvan a mindennapi élethez, s nem is nehéz nekik betartani a megállapodott szabályokat? Az alkotni vágyók kapnak-e elegendő kezdeményezési lehetőséget, csinálhatja-e mindenki a szíve és tehetsége szerinti feladatokat? Azt hiszem, ez a kérdés megoldható megnyugtatóan, ha van nagy szeretet és odafigyelés azokban a testvérekben, akiknek az a feladata, hogy megmondják, ki mit csináljon. Ezt igyekeznek ők is jól csinálni.

A vacsoránál ami vasárnap mindig családonként van, igen jól beszélgettünk. Érdekelte őket a magyarországi helyzet, nemcsak a Bokorról, Egyházzról érdeklődtek, hanem az egész országban zajló eseményekről. Látszott, hogy érteni akarják. Jólesett nekünk.

1992. június 15. Hétfő. Reggel Barbara és a két középű kislány elutazott táborozni. Nyáron sokszor viszik a gyerekeket különböző csoportosításban táborozni. Nagyszerű felszerelésük van ehhez. Nagy élmény a gyerekeknek, nagy figyelmet fordítanak ezekre a programokra. Mi helyettesítettük Barbarát itthon, Edinával. Azt hiszem, nagyon nagy ajándék volt Edina számukra az 5 hónap alatt, igen felelősen élt közöttük. Az otthoni feladatoknál most főleg ő helyettesítette, én pedig mentem a munkahelyére helyette, a mosodába. Érdekes volt. Egy nagy mosógép dolgozik folyamatosan és három szárítógép. Guruló kocsikban van a szennyes ruha is, a tiszta is. A gépeket egy külső dolgozó folyamatosan táplálja, s akik még ide vannak beosztva, azok hajtogatnak, csoportosítanak, zsákokba raknak holmikat, családonként.

A ruhákat, ingeket, blúzokat felakasztják. Mindenén név van, s a konyhai, gyerek házbeli holmiknak különböző jelei. Az egységes öltözködésnek itt nagy előnye van. Meglepett, hogy milyen gondosan, vidáman dolgoznak. Az elszakadt ruhát azonnal varrógéphez ülve javították, ha szükséges volt, akkor vasalták. A ruhák jó minőségű anyagból vannak, hogy lehetőleg ne kelljen vasalni, de ha mégis kell, megteszik. Később megtudtam, hogy főleg az egyedülállók ruháinál figyelmesebbek a varrásra,

vasalásra. Ahol van Anyuka, ott nincs gond. Egyébként mindenki tud varrni, ez természetes. A tízóraiban mindenki leülve, nyugodtan, vidáman pihen, s mindig komoly beszélgetések alakultak ki. Figyelnek arra, hogy érdeklődnek a vendégtől, őszintén kíváncsiak. Ilyenkor én is nagyon kihasználtam mindig a lehetőséget, állandóan kérdeztem szokásaikat, megoldásaikat.

Öntudatosok. Elégedettek. Sokszor érthetetlen volt számomra. Mi lenne, ha minden nap délelőtt a mosodában kellene dolgoznom, töméntelen mennyiségű ruhát hajtogatni? Énekelgettek. Egy igen idős öreg néni is délelőtt a mosodában kötögetett, gyerekeknek kis négyzetekből álló takarót. Fontosnak érezhette magát. Egy ember mindig meg van bízva, hogy figyelni kívánságait. Nagyon jó dolguk van az öregeknek. Minden lépésüket segítik, ha kell. Ha nem volt jó valamelyik kis takaró-négyzet, titokban kijavították, hogy azért szép legyen.

A délutáni pihenőidő után a varrodába mentem dolgozni. Nagyon izgultam, mert pont kiszúrták nekem ezt a munkát, amihez nem is értek és nem is szeretem. Szerencsére megúsztam, nem kellett varrógéphez ülni. Lyukakat foltoztam, stoppoltam, szakadásokat javítottam. Nagyon takarékosak. Az ilyen ruhákat, amiket itt javítottam, az ESE-ben már kidobunk, ők használják. Amerikában. Nyáron mindig vannak kislányok is a varrodában és tanulnak varrni géppel is és kézzel is.

A varroda mellett vannak a könyv- és újságkiadással foglalkozó helyiségek. Hasonló minden, mint nálunk, de van egy óriási különbség. Nem munkaidő után készítik kiadványaikat, hanem ez a napi munkája jó pár embernek. Minden és mindenki együtt van, könnyebb és hatékonyabb így a munka. Kicsit irigykedtem.

A szabad időkben sokat vagyok egyedül, ami nem baj, mert sokat tudok írni, gondolkodni. Azért ha Edina nem lenne itt, azt hiszem, nagyon árva lennék. Visszagondolok az ő első heteire, bizony nem lehetett könnyű. Sok az élmény, de érdekes érzés, hogy nem járunk ki a faluból. Minden kézközben van.

1992. június 17. Szerda. Ma reggel Edinával együtt az ebédlőbe mentünk dolgozni. Velünk dolgozott egy fiatal mama, akinek második gyermeke nyolchetes volt, férje Klaus Meier egyik fia. Nagyon helyes család, értelmesek, szorgalmasok, szépek, szeretik a közösséget. Na, gondoltam, most leellenőrzöm, hogy dolgozik egy olyan anya, akinek pici babája van. Nagyon figyeltem rá végig. Arra is, hogyan bánik Edinával, velem. Hallgatólagosan ő vezette a munkát, nagyon gondosan tette ezt, kívülálló észre sem vette, hogy ő irányít. Egyébként pedagógus, de most a szülés után nem a gyerekek közé osztották be, mert azt nem lehet megszakítani, ha a pici baba miatt abba kell hagyni a munkáját. Nagyon jól összebarátkoztunk. A székek lemosása közben (150 db) nagyon jól tudtunk beszélgetni. Sok minden apróságról érdeklődtünk. Mondta, hogy ő nagyon nyugodt a kicsi miatt, hisz testvérei vigyáznak rá és különben is sokat együtt vannak. A családos anyák munkaideje mindössze 6 óra, s ennyit jó, ha felnőttek között tölthet, s hasznosnak érezheti magát.

Az ebédlői munkához tartozik nagyon sok minden, amelyekből vannak minden nap elvégzendő feladatok, s vannak a hét különböző napjaira kijelölt feladatok. Ide tartozik az ebédlőn kívül a nagy hall, a mellékhelyiségek, az imaterem, néhány speciális helyiség. Egyik napi feladat, hogy az asztalon lévő cukor-, só-, bors-, méz-, szalvétatartókat fel kell tölteni, le kell tisztítani. A konyha és az étkező között nagyon ügyes guruló, pakoló asztalok vannak, így aki a feltöltést csinálja, egy ilyen kocsira rakja az összes asztról pl. a szalvétatartókat. A legegyszerűbb szalvétát használják, amit egy belülről rugós dobozba tesznek, nagyon könnyű mindenkinek venni belőle, mert a rugó a széléhez feszíti. Gusztusosak a kis vödörök, rongyok, melyekkel aztán az ujjmaszatokat letörölheti az ember, majd a kocsiról újra az asztalokra rakják a tartókat. Kis apróság, melyet Margaret mutatott, miközben csinálta: A sőtartókba néhány rizsszemmet raknak, mert nagyon páras ott a levegő. A rizs felszívja a nedvességet, s nem tud kipottyanni a sóhoz méretezett lyukon. Nem mossák fel naponta a hatalmas étkezőt, de a szemetet óriás partvisokkal felsöprik. Legalább egy méter széles a partvis, de nagyon ügyesen mozog a nyelén, mindenhova beér, mindenhez idomul, nagyon gyorsan lehet haladni a munkával. Pénteken van a nagy felmosás, ekkor már tudja mindenki, hogy csütörtökön úgy hagyja ott a helyét, hogy a széket az asztalra rakja.

Mintha vezényeltek volna. Meglepődtem. Mindennapos feladat az ebédhez megteríteni. A konyhában lista van, hogy aznap hány személy fog ebédelni, s hogy tányérból, evőeszközből, egyéb speciális eszközökből hány darabra van szükség asztalonként. A nagy guruló tálaló szekrényekről, azaz polcokról, amit már mosogatás után rögtön feltöltenek, könnyen terítenek. Az ebédlő mellett dekorációs terem van, ahol minden fontos megtalálható, ami a terítésekhez, vagy közösségi alkalmakhoz szükséges lehet. Ha nő a létszám, akkor innen minden kiegészíthető.

Este nagy élmény volt, a fiatalok különböző labdajátékokat játszottak. A fiúk hosszú nadrágban, sosem járnak rövidben, akármilyen meleg van, a lányok pedig szoknyában rohangáltak a pályán. A kendőt lesodorta nyakukba a légáramlat. Láthatóan örült némelyikük ennek, hogy van indok anélkül játszani. Páran azonnal visszavették. Nem voltak játék közbeni viták. Látszott, hogy igazán játszanak.

1992. június 19. Péntek. Délután a férfiak munkahelyén, a workshopban dolgozott a nők nagy része is, mert sürgős munka volt. Mi is mentünk Edivel 2-7-ig. Izgalmas és érdekes volt először, rögtön be tudtunk kapcsolódni, mert ügyesen van minden munkaasztal kialakítva. Nekem félt, hogy hamar rabszolgamunkának érezném. Nem biztos.

Olyan érdekes az élet itt. Egymást szolgálják munkájukkal, figyelmességükkel. Látszik, hogy nem erőltetett. Mégis annyira más, mint ahogy mi görgetjük az életünket. Személytől személyig érő segítséget nem tudnak egyenként vagy családonként kifelé nyújtani. Nekünk ezt